

Monitor Socijalnih Prava

Hrvatska

2021

Premda su se socijalno-ekonomski pokazatelji Hrvatske od njezinog pristupanja Europskoj Uniji¹ jako poboljšali, zemlju su teško pogodili pandemija Covid-19 i nekoliko potresa, što je iznijelo na vidjelo izazove i nejednakosti. **Vlada je prvi put odlučila primijeniti sveobuhvatno sredstvo za oporavak i razvoj zemlje. U veljači 2021. usvojila je Nacionalnu razvojnu strategiju do 2030.**² S ciljem da potakne oporavak Hrvatske, Strategija je utvrdila četiri razvojna smjera: održiva ekonomija i društvo, jačanje otpornosti na krizu, zelena i digitalna tranzicija te ravnomjeran regionalni razvoj. Svakom od tih smjerova cilj je pridonijeti strategijskim ciljevima kao i ciljevima postavljenima u Europskom zelenom planu te Europskim teritorijalnim agenda ma 2030.

Nacionalna strategijska grupa (NSG) kao najpreča pitanja Hrvatske određuje borbu protiv siromaštva i društvene isključenosti, stambenu politiku te oporavak od potresa tijekom godine u Zagrebačkoj i Sisačko-moslavačkoj županiji.³

solidar

TOGETHER FOR
SOCIAL EUROPE

¹ Hernandez Littlewood, M. (2020) Social Rights Monitor 2020 – Croatia: https://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/001/195/original/02_SRM2020_Croatia_R0_online_-_english.pdf?1608118518

² Republika Hrvatska (2021.), Hrvatski sabor, Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, 11. 2. 2021. URL: <https://hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2021/02/Nacionalna-razvojna-strategija-RH-do-2030.-godine.pdf>, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

³ UNICEF Croatia (2021) Earthquake Situation Report: [UNICEF Croatia Situation Report No.3 \(Earthquake\) - 13 January 2021.pdf](https://www.unicef.org/croatia/sites/default/files/2021-01/UNICEF_Croatia_Situation_Report_No.3_(Earthquake)_-13_January_2021.pdf) (reliefweb.int)

	2018	2019	2020	EU-27 2020
indeks GINI⁴	29,6	29,2	28,3	30,2 (2019)
nezaposlenost⁵	8,5%	6,6%	7,5%	7,0%
indeks rodne ravnopravnosti⁶	53,1 (2018)	55,6	57,9	67,9
siromaštvo uz zaposlenje⁷	5,2%	5,0%	5,1%	9,2% (2019)
stambena prenapučenost⁸	39,3%	38,5%	36,2%	17,1% (2019)
CIVICUS Monitor građanskog prostora⁹	SUŽEN	SUŽEN	SUŽEN	N/A

Odabrani indikatori stanja socijalnih prava u Europi

Podaci koji nedostaju za 2020. nisu raspoloživi u vrijeme objavljivanja Monitora socijalnih prava 2021.

Jednake mogućnosti i pravični radni uvjeti

Premda u osiguranju socijalne dobrobiti u Hrvatskoj u 2020. godini nije bilo većih promjena, takve se promjene očekuje tijekom sljedećih mjeseci. Vlada je objavila Nacionalnu razvojnu strategiju koja je odredila ciljeve politike koje treba provesti tijekom 2021., a usvojen je i Plan zakonodavnih aktivnosti za 2021.¹⁰ koji ciljeve prevodi u jasne i konkretne reformske projekte. Plan već sadrži 12 zakonskih prijedloga¹¹ i nalaže tijelima vlasti da izrade daljnje propise radi ostvarivanja strategijskih ciljeva. Uz to, vlada priprema novi Zakon o socijalnoj skrbi,¹² koji

bi – prema NSG – trebao uvesti značajne strukturne promjene. 82 centra za socijalnu skrb u Hrvatskoj spojit će se u jedinstvenu instituciju, a obiteljski centri bit će uspostavljeni unutar županijskih centara za socijalnu skrb. Najzanimljivija je promjena osnivanje akademije za trajnu obuku i obrazovanje radnica i radnika kako bi se osiguralo trajnu obuku odraslih.

Ove bi reforme trebale olakšati društveno-ekonomski pritisak na uvjete života i pomoći postizanju jednakih mogućnosti i pristupa

4 Eurostat (2021). Gini coefficient of equivalised disposable income: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=en&dataset=ilc_di12

5 Eurostat (2021). Unemployment by sex and age: annual data: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=unert_a&lang=en

6 European Institute for Gender Equality (2021). Gender Equality Index: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/BE>

7 Eurostat (2021). In-work at-risk-of-poverty-rate: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm070/default/table?lang=en>

8 Eurostat (2021). Overcrowding rate by age, sex and poverty status – total population: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=en

9 CIVICUS (2021). Civic space monitor - Croatia: CIVICUS - Tracking conditions for citizen action

10 Republika Hrvatska, Vlada Republike Hrvatske (2021.), Plan zakonodavnih aktivnosti za 2021., 23. 12. 2020. URL: <https://zakonodavstvo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//201223%20VRH%20Zakljucak%20i%20PZA%202021.pdf>

11 Republika Hrvatska (2021.) <https://zakonodavstvo.gov.hr/>

12 Hrvatski sabor (2021.) <https://www.sabor.hr/radna-tijela/odbori-i-povjerenstva/izvjesce-odbora-za-zdravstvo-i-socijalnu-politiku-o-204>

uslugama. **19,4% stanovništva zapravo je još uvijek u riziku siromaštva i društvene isključenosti.**¹³ **Nezaposleni ljudi lako zapadaju u siromaštvo, pa su stoga potrebne dugoročne mjere radi povećanja hrvatske stope zapošljavanja i poboljšanja radnih uvjeta kako bi se ublažilo negativne učinke pandemije Covida-19.**

Međutim, NSG izvještava da će zakonska izmjene koje su početkom 2021. uvedene radi smanjivanja poreza na dohodak pogodovati samo onim stanovnicima Hrvatske s najvišim plaćama. K tome, NSG se boji da će smanjivanje poreza, skupa s dobrodošlom inicijativom za povećanje minimalne plaće, smanjiti javne prihode i na kraju oslabiti socijalni sistem. Ta je briga odjek izvještaja koji je objavila Platforma za međunarodnu građansku solidarnost Hrvatske, koji je utvrdio da će smanjenje stopa poreza na dohodak najviše značiti onima s visokim plaćama, dok će oni s plaćama ispod medijana još više zaostajati.¹⁴

RADNI UVJETI I KOLEKTIVNO DJELOVANJE

Nakon ekonomskog pada koji je prouzročila financijska kriza 2008. te nakon pristupanja Hrvatske Europskoj Uniji, ekonomija se od 2015. oporavlja. Ipak, još ni približno nisu ostvareni pravičan pristup tržištu radne snage i zadovoljavajući radni uvjeti. Studija o zaposlenosti i

socijalnoj situaciji u Hrvatskoj¹⁵ koju je naručio Odbor EMPL Europskog parlamenta ustanovila je da se porast stope zapošljavanja može pripisati porastu broja privremenih ugovora. Doista, stopa zapošljavanja blago je porasla, sa 66,7% 2019. na 66,9%¹⁶ 2020., ali Hrvatska je i dalje među zemljama EU s najvišim stopama prekarnosti. Tako je već duže vrijeme: **2015. godine više od 95% svih radnih ugovora uzemljeni sklopljeno je na određeno vrijeme.**¹⁷ **K tome, takvi su ugovori bili uobičajeniji za žene, migrante, osobe s invaliditetom i nisko obrazovane radnike.**

NSG ističe da su hrvatski radni uvjeti i dalje neprimjereni, uglavnom zbog ekstremno niskih plaća: 17% hrvatskih radnika zarađuje manje od dviju trećina medijana bruto zarade po satu.¹⁸ Prema tome, udio nisko plaćenih radnika je visok. K tome, kako se ističe u jednoj studiji Eurofunda, 29% ljudi osjeća da za svoj rad ne dobivaju priznanje koje zaslužuju.¹⁹ Državi zavod za statistiku (DZS) je ustanovio da je siromaštvo pri zaposlenosti realno stanje 5,1% radnika u ukupnom broju, a 12,6% samozaposlenih.²⁰ Loši radni uvjeti kombinirani s visokom razinom prekarnosti negativno djeluju na mentalno zdravlje i znače da radnici imaju manje mogućnosti za učenje.

K tome, unatoč smanjenju posljednjih godina, nezaposlenost mladih i dalje predstavlja u Hrvatskoj jedan od većih izazova. Stopa je sada 16,7%, četiri postotna poena viša od prosjeka EU-27 od 12,5%.²¹ To su uznemirujući podaci,

13 Eurostat (2021) <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/visualisations>

14 CROSOL (2021.), Provedba ciljeva održivog razvoja u Hrvatskoj - perspektiva civilnog društva: https://crosol.hr/wp-content/uploads/2021/04/Provedba-ciljeva-odrzivog-razvoja-u-Hrvatskoj_Perspektiva-civilnog-drustva-1.pdf, str. 78

15 Tomic, I., Rubil, I., Nestic, D., Stubbs, P., (2019) The employment and social situation in Croatia [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/642345/IPOL_STU\(2019\)642345_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/642345/IPOL_STU(2019)642345_EN.pdf)

16 Eurostat (2021) Employment – annual statistics: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_-_annual_statistics

17 WHO (2019) Croatia: Health and employment: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0008/397214/20190311-h1245-croatia-report-no-isbn.pdf#:~:text=Temporary%20and%20precarious%20work%20Croatia%20was%20heavily%20impacted,the%20Institute%20for%20Development%20and%20International%20Relations%2C%2010

18 Eurostat (2021) Low-wage earners: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/4/46/Low-wage_earners_%E2%80%94_employees_%28excluding_apprentices%29_earning_two_thirds_or_less_of_the_median_gross_hourly_earnings%2C_2018_%28%25_of_employees%29.png

19 Eurofund (2021) Living and Working in Croatia <https://www.eurofound.europa.eu/country/croatia#quality-of-life>

20 DZS (2020) Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2020.: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/14-01-01_01_2021.htm

21 Eurostat (2021) Youth unemployment rate: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_100&lang=en

jer NSG ističe da mladi radnici tokom pandemije najlakše gube posao. Provedene su neke mjere očuvanja zaposlenja, ali one su preuske – pokrivaju samo određene sektora – i kratkoročne. Također, vrlo je niska organiziranost mladih radnika u hrvatskim sindikatima, pa nisu zastupljeni u zahtjevima i prioritetima sindikata.

Premda je potrebna promjena putanje, NSG izvještava da su 2020. i 2021. urađene samo sektorske izmjene, koje neće važiti za cijelu radnu snagu. Pa ipak, u rujnu 2020. započelo je javno savjetovanje sa socijalnim partnerima o novom Zakonu o radu, i sada se pregovara o tom dokumentu. Primjenu novog Zakona o radu planira se od kolovoza 2022.; on će se uglavnom ticati tema povezanih s pandemijom: ravnoteža rad-život, rad na daljinu i fleksibilno radno vrijeme. Izvještava se da bi 80% radnika podržalo zabranu rada nedjeljom.²²

DOBRA PRAKSA **Projekt Arise Roma²³**

Organizacija „Centar za mirovne studije – CMS”,²⁴ članica mreže SOLIDAR, angažira se u borbi protiv rasizma, ksenofobije i etničke isključivosti putem interkulturnih projekata, obrazovanja i obuke. Godine 2019. pokrenula je, skupa s Romskom organizacijom mladih Hrvatske ARTERARIJ, projekt „Arise Roma”; sufinancira ga program Rights, Equality and Citizenship (REC) Opće uprave za pravosuđe Europske komisije.²⁵ U projektu je proveden šestomjesečni program prakse i mentorske podrške namijenjen osnaživanju Roma u dobi između 18 i 28 godina. Prvo im radna praksa daje priliku da promatraju i prate rad svojih mentora u organizaciji civilnog društva – domaćici. To je uključivalo rad na raznim društveno značajnim temama, kao što su zaštita okoliša, ljudska prava i prava manjina, mediji, kultura i socijalne službe. Zatim su razrađivali i provodili prijedloge projekata u svojim lokalnim zajednicama uz podršku svojih mentora. Glavni je cilj bio dati doprinos ostvarivanju zbiljske ravnopravnosti za mlade članice i članove romske zajednice, koja je i dalje jako marginalizirana društvena skupina.

22 UTAC (2019) Research on working hours: http://www.sssh.hr/upload_data/site_files/istrazivanje-sssh-o-radnom-vre-menu-2019.pdf

23 Projekt Arise Roma: <https://romhr.hr/projekt/arise-roma>

24 Centar za mirovne studije, website: <https://www.cms.hr/hr>

25 Rights, Equality and Citizenship Programme: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/rec>

OBRAZOVANJE

U obrazovnom sistemu Hrvatske nije se u 2021. dogodila nikakva veća promjena. Pa ipak, to je bio jedan od sektora koje je pandemija Covid-19 najteže pogodila; pogodio ga je i potres magnitude 6,4 koji je teško ošteti školske zgrade i druge objekte. Iako su se uvjeti učenja pogoršali za sve učenice i učenike, studente i studentice, NSG ističe da se posebno pogoršao položaj Roma i Romkinja. Oni će teže dobivati pomoć članica i članova obitelji, jer su ovi ostvarili relativno nisku razinu nabrazbe i često se muče i s jezičnim preprekama. U nedostatku fizičkog prostora, tehničkih sredstava, društvenih kontakata i pomoći kolegica i kolega, očekuje se da će više učenika Roma napustiti obrazovanje ako se ne usvoji mjere koje će ublažiti te uvjete. K tome, školovanje putem interneta je zaoštrilo obrazovne nejednakosti: ruralna područja često su bez internetske veze, a na njima najčešće žive nacionalno manjinske skupine. NSG energično poziva da se osigura više osobnih pomoćnica i pomoćnika za učenike/učenice s invaliditetom. **Manjak infrastrukture i društvene potpore najpreči je problem obrazovnog sektora.**

Nacionalna razvojna strategija do 2030. postavlja ambiciozne ciljeve kako za mlade učenike tako i za odrasle koji uče. Do 2030. 97% djece starije od 4 godine trebalo bi biti obuhvaćeno predškolskim odgojem, dok bi stopa sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom učenju – koja je 2020. iznosila 3,5% – trebala dosegnuti prosjek EU od 10,8%.²⁶ Ako se ostvari te ciljeve, broj srednje i visoko obrazovanih ljudi popet će se sa 66,7% na 75%, dok će opće stope zaposlenosti porasti.

RODNA RAVNOPRAVNOST

NSG izvještava da nikakvi značajniji koraci nisu poduzeti radi zatvaranja rodno jaza u Hrvatskoj. NSG poziva na brzo donošenje europskih političkih programa i mjera prilagođenih potrebama zemlje, kao što je Europska direktiva o transparentnosti plaća. Zatim ih treba uključiti u buduće reforme u skladu s novim hrvatskim Zakonom o radu. Sindikati i na nacionalnoj i na europskoj razini zahtijevaju da buduće reforme obuhvate i pravo na pregovaranje o jednakoj plaći.²⁷

Rješavanje rodne ravnopravnosti trebalo bi za Hrvatsku biti od krucijalne važnosti, ali to pitanje nije uključeno u Nacionalnu razvojnu strategiju do 2030. Prema Europskom institutu za rodnu ravnopravnost, Hrvatska među 27 zemalja EU zauzima 20. mjesto, s rezultatom 57,9 bodova od 100, točno 10 bodova manje od europskog prosjeka od 67,9 bodova. Zabrinjava što od 2017. godine nije bilo značajnih poboljšanja. Štoviše, udio članica parlamenta se u posljednjem desetljeću smanjio, s 29% 2010. na 19,5% 2020.²⁸

Samo 9% žena sudjeluje u obuci za poboljšavanje digitalnih vještina, što je polovica europskog prosjeka, a tijekom protekle godine radni uvjeti za žene posebice su se pogoršali uslijed pandemije Covid-19. **Broj žena koje brinu o djeci, starijima ili ljudima s invaliditetom gotovo je dvostruk u odnosu na broj muškaraca, a o kućanskim aktivnostima žene brinu šest puta više od muškaraca. Zapravo, stopa ekvivalenta zaposlenja s punim radnim vremenom (FTE) u Hrvatskoj je 39,9% za žene, u usporedbi s 52% za**

26 Nacionalna razvojna strategija, Strateški cilj 2. „Obrazovani i zaposleni ljudi” <https://hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2021/02/Nacionalna-razvojna-strategija-RH-do-2030.-godine.pdf>, str. 52.

27 ETUC (2019) ETUC Resolution on Gender Pay Transparency Directive: https://www.etuc.org/system/files/document/file2019-11/ETUC%20Resolution%20on%20Gender%20Pay%20Transparency%20Directive%20Adopted_1.pdf

28 EIGE, (2020) Gender Equality Index, Croatia: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/country/HR>

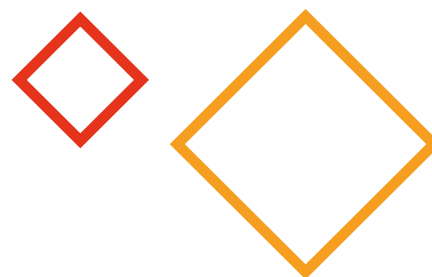
muškarce.²⁹ NSG poziva nacionalnu vladu da riješi tu sistematsku diskriminaciju protiv žena s djecom. Njihovi su ugovori najčešće kratkoročni, ali su roditeljska bolovanja dostupna samo roditeljima s najmanje 18 mjeseci osiguranja bez prekida tijekom dviju godina prije rođenja.³⁰ Štoviše, razina potpore se zasniva na doprinosima za zdravstvo, koji su određeni prosječnom zaradom osobe. Prema tome, zbog niskih plaća i ugovora na određeno vrijeme, žene, obitelji i djeca su u nepovoljnom položaju.

UTJECAJ COVIDA-19

Pandemija Covida-19 teško je pogodila hrvatsku ekonomiju, a BDP je pao za 15,1% na početku 2020., u usporedbi s prethodnom godinom.³¹ Nezaposlenost je dosegla vrhunac od 7,7%, dok je nezaposlenost mladih u prvoj četvrtini 2020. dosegla 18,2%.³² Epidemiološka situacija se tijekom godine pogoršavala. K tome, središnju Hrvatsku je krajem prosinca 2020. pogodio potres magnitude 6,4, što je još više pogoršalo ionako teško stanje u zemlji.

Godine 2020. i 2021. školska je godina bila u velikim poteškoćama. Obrazovanje je već zarana moralo prijeći online, što je pogodilo učenike i studente iz društvenih sredina u nepovoljnom položaju te one koji žive u ruralnim krajevima sa slabim pristupom internetu. K tome, početak drugog polugodišta bio je odložen zbog potresa.

Kako bi ublažilo ekonomski pad uzrokovan pandemijom i porastom broja nezaposlenih od 21,3%³³ između prosinca 2019. i prosinca 2020., hrvatsko Ministarstvo rada i mirovinskog sustava je produljilo svoj program potpora. On je poduzećima koja su pretrpjela veći pad prihoda pokrивao plaće radnika na puno i skraćeno radno vrijeme.³⁴ Vlada je u lipnju 2020., pomoću alokacija raspoloživih iz europskog programa SURE,³⁵ uvela mehanizam potpore za kratkotrajno zapošljavanje. Općenito govoreći, političke snage i socijalni partneri u zemlji dobrodošlicom su dočekali mjere koje je vlada usvojila u tom izvanrednom razdoblju. Ali pozivali su i na dugoročne mjere i bolji sistem praćenja radi sprečavanja zloraba sistema zaštite zaposlenosti.³⁶

29 EIGE, (2020) Gender Equality Index, Croatia: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/domain/work/HR>

30 EIGE (2021) Who is eligible for parental leave in Croatia? <https://eige.europa.eu/publications/who-eligible-parental-leave-croatia?lang=el>

31 Državni zavod za statistiku (2021) Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje: https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/bdp_2_q.html

32 Eurostat (2021) <https://ec.europa.eu/eurostat/web/covid-19/society-work>

33 OECD (2020) Tackling coronavirus, Contributing to a global effort – Croatia: <https://www.oecd.org/south-east-europe/COVID-19-Crisis-in-Croatia.pdf>

34 Hrvatski zavod za zapošljavanje (2021): <https://mjera-orm.hzz.hr/potpore-za-ocuvanje-radnih-mjesta-sijecanj-veljaca/>

35 SURE Programme: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/financial-assistance-eu/funding-mechanisms-and-facilities/sure_en

36 Novosti (2020) Profiterima nikad dosta / Profiteers never get enough, <https://www.portalnovosti.com/profiterima-nikad-dosta>

Socijalna zaštita i uključivanje

Udio ljudi u riziku od siromaštva ili društvene isključenosti u Hrvatskoj iznosi 23,3%, a 7,3% stanovništva živi u materijalno oskudnim uvjetima.³⁷ Rizik siromaštva prije transfera socijalnih potpora i financijske pomoći je 24,3%, što pokazuje da je konkretno djelovanje mjera socijalne zaštite na uvjete života vrlo ograničeno. NSG osuđuje to što nema strategijskog nastavka Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014.-2020., koja je sada istekla. Potrebno je značajno poboljšanje, budući da je hrvatski Državni ured za reviziju istaknuo kako u razdoblju 2014.-2020. nisu provedene nikakve reforme. Ured je stoga zatražio da se osnuje tijelo za praćenje i procjenu.³⁸ U istom izvještaju ured je ustanovio da je vlada usvojila plan provođenja strategije tek devet mjeseci nakon usvajanja strategije, što je značilo veliko kašnjenje predviđenih programa. Štoviše, od 10 predloženih mjera, dvije nisu provedene, a osam ih ili nije usklađeno s općim ciljevima i rokovima, ili su upućene preširokoj ciljnoj skupini. Kao zaključak, mjere i inicijative koje je vlada poduzela u socijalnoj zaštiti i uključivanju često su neadekvatne i traže značajna poboljšanja.

Dobar pozitivan korak koji uočava NSG bilo je uvođenje mjesečne naknade od 800 HRK (106,26€)³⁹ za ljude starije od 65 godina. Zakon kojim je uvedena, Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe, stupio je na snagu u siječnju 2021., pa će se uskoro moći mjeriti njegov učinak.

DOBRA PRAKSA **Zraka sunca – Svjetlo nade**

Zelena akcija – FOE Hrvatska i inicijativa Ljudi za ljude organizirale su humanitarnu kampanju „Zraka sunca – Svjetlo nade“⁴⁰ s ciljem ublažavanja energetske siromaštva u siromašnim općinama Sisačko-moslavačke županije, jednog od najsiromašnijih područja u zemlji. Podižući svijest o energetske siromaštva u Hrvatskoj, obučavali su lokalne zajednice o koristima obnovljive sunčane energije. Uz pomoć masovnog prikupljanja dobrovoljnih priloga prikupili su dovoljno novca da dovedu električnu struju u šest kućanstava, koja su struju dobila prvi put i postala energetske neovisna. *time and became energy independent.*

37 Državni zavod za statistiku (2020), pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/14-01-01_01_2019.htm

38 Državni ured za reviziju Republike Hrvatske, (2020), Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti. Mjere i aktivnosti poduzete za ublažavanje siromaštva u Republici Hrvatskoj: https://www.revizija.hr/UserDocsImages/izvjesca-novo/Revizije%20-%20202019/REVIZIJE_UCINKOVITOSTI/MJERE_I_AKTIVNOSTI_ZA_UBLAZAVANJE_SIROMASTVA_U_RH/MJERE_I_AKTIVNOSTI_ZA_UBLAZAVANJE_SIROMASTVA_U_RH.pdf

39 Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO), Nacionalna naknada za starije osobe <https://www.mirovinsko.hr/hr/nacionalna-naknada-za-starije-osobe-1524/1524>

40 Zraka sunca - svjetlo nade https://zelena-akcija.hr/hr/opcenito/priopcenja/zelena_akcija_i_ljudi_za_ljude_pokrenuli_humanitarnu_akciju_zraka_sunca_svjeto_nade

PRISTUP PRIMJERENOM I PRIUŠTIVOM STANOVANJU

Hrvatska ima stambeni model koji prednost daje vlasništvu nad domom i koji je doveo do stope vlasništva od 89,7%.⁴¹ Pa ipak, kako ističe NSG, to nisu podaci koji ohrabruju. Hrvatska kućanstva imaju previše stanara i u prosjeku smještaju više ljudi nego u ostatku Europe. Prema Eurostatu, **38,5% stanovništva živi u pretrpanim domovima, što je djelovalo i na životne uvjete ljudi tijekom zatvaranja uslijed pandemije.** K tome, 6,6% stanovnika zimi ne može održavati toplinu doma:⁴² energetska siromaštvo i dalje je stvarno, posebice u najsiromašnijim krajevima zemlje.

NSG osuđuje to što ne postoje vladini planovi za sveobuhvatnu stambenu politiku koji bi odgovarali potrebama stanovništva. Od 2017. novim su kupcima na raspolaganju potpore za stambene kredite, ali izgleda da ta mjera nije učinila stanovanje ni dostupnijim niti priuštivijim. Prema nedavno objavljenom istraživanju, koje potvrđuju i zapažanja NSG, postoje dokazi da subvencije doprinose sveukupnom povećanju cijena stanova.⁴³ Prema tome, mjera za primatelje subvencija nije djelotvorna, a za one koji se na nju ne prijave čini stanovanje još skupljim.

Potresi koji su 2020. pogodili zemlju donijeli su ozbiljne posljedice po kvalitetu, pristupačnost i sigurnost zgrada – osobito onih starijih, ali i novih. Trebalo je nekoliko mjeseci da započne obnova, zbog čega su ljudi ostali živjeti u

lošim uvjetima. Građani često nisu znali kako podnijeti molbu za donacije za obnovu, a Kuća ljudskih prava Zagreb otkrila je da informacije o procedurama nisu ni dostupne niti transparentne.⁴⁴

DOBRA PRAKSA

Pravo na grad: Priručnik⁴⁵

Organizacija pravo na grad održala je niz radionica s velikim brojem podstanara, analizirajući njihove stambene ugovore i relevantne propise. Tada je pripremila i objavila priručnik za podstanare koji opisuje zajedničke elemente stambenih ugovora, pokazuje praktične primjere, uvodi pravni okvir za unajmljivanje i preporučuje kako pregovarati o ugovoru. Priručnik sadrži i podatke za kontakt s organizacijama civilnog društva koje daju pravne savjete. anisations that provide free legal advice.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Pored izravnih učinaka pandemije, NSG izvještava da je nedovoljno ulaganje kako u ljudske kapacitete tako i u infrastrukturu negativno djelovalo na pristup zdravstvenoj zaštiti u Hrvatskoj. Premda nema javno raspoloživih podataka o kvaliteti zdravstvene zaštite u zemlji,⁴⁶ postoji jasan i mjerljiv nedostatak liječnika opće prakse, pedijatar,

41 Eurostat (2020) Housing in Europe: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/housing/index.html?lang=en>

42 Ibid.

43 Kunovac, D., Žilić, I., (2020) Dome, slatki dome: učinak subvencioniranja stambenih kredita na tržište nekretnina u Hrvatskoj. Hrvatska narodna banka : <https://www.hnb.hr/documents/20182/3596318/i-063.pdf/ded4cb18-cdb3-84d4-fbb8-2b40520d49e8?version=1.0&t=1625247005445&download=true>

44 Kuća ljudskih prava Zagreb (2021): Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled za 2020. godinu: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2021/04/KLJP_GI2020_PRIP_web_26.4..pdf

45 Pravo na grad, Priručnik za podstanare: https://drive.google.com/file/d/1IZWjwV6co2_vE2r8fZ6K7njC0OWchVEF/view

46 Kuća ljudskih prava Zagreb (2021): Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled za 2020. godinu: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2021/04/KLJP_GI2020_PRIP_web_26.4..pdf

zubarskih timova i ginekologa.⁴⁷ Pandemija je pogoršala taj problem, a pristup zdravstvenim uslugama je dodatno ograničen.

Radi rješavanja krize Covid-19 uvedene su mnoge promjene, ali Kuća ljudskih prava Zagreb osuđuje⁴⁸ kršenje ljudskih prava kao što je uskraćivanje dozvole roditeljima da posjećuju djecu na bolničkom liječenju. Kritizira opći nedostatak jasnih propisa o posjetima i boravcima. To dovodi do nejednakog bolničkog tretmana tijekom pandemije. Uz to, potresi su djelovali na medicinski tretman te zgrade i opremu tako da se odlaganje tretmana dodatno povećalo.

Ograničenja prava na slobodno kretanje tijekom pandemije negativno su djelovala na pristup zdravstvenoj zaštiti u ruralnim područjima, gdje na mnogim područjima nedostaje medicinskih timova i objekata. Stoga su skupine koje žive na tim područjima stavljene u nepovoljniji položaj.

PRAVEDNA TRANZICIJA U ZELENU EKONOMIJU

Za razliku od 2020., 2021. godine objavljene su neke smjernice politike o pravednoj tranziciji radi rješavanja problema klimatske krize. U Nacionalnoj razvojnoj strategiji 2030. treći razvojni smjer, „zelena i digitalna tranzicija”, kani pretvoriti Hrvatsku u europskog lidera u zelenoj tranziciji provođenjem pravedne i uključive promjene prema klimatskoj neutralnosti do 2030.⁴⁹ Govor o pretvaranju izazova okoliša u povoljne prilike odgovara hrvatskoj ekonomiji, orijentiranoj na uslužni sektor.⁵⁰ Međutim, NSG zahtijeva procjenu utjecaja i jasnu regulativu o prijelazu na zeleno tržište radne snage.

Dvije hrvatske regije – Istra i Sisačko-moslavačka županija – skupa s Ministarstvom regionalnog razvoja pripremile su teritorijalne planove koji određuju područja kojima su potrebne veće potpore, te načine rješavanja socijalnih i ekonomskih posljedica. Konačno, 30% donacija iz Multinacionalnog financijskog okvira EU (od 2021. do 2027.) i 37% novca primljenog za Nacionalni plan otpornosti i oporavka po planu treba uložiti u projekte zelene tranzicije.⁵¹

47 Republika Hrvatska, Pučka pravobraniteljica Republike Hrvatske (2020), Izvješće pučke pravobraniteljice za 2020.: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2020-godinu/?wpdmdl=10845&refresh=60c0ea27d3aa51623255591>

48 Kuća ljudskih prava (2021) Izjave: <https://humanrightshouse.org/category/statements/>

49 Nacionalna razvojna strategija (2021), Razvojni smjer 3: <https://hrvatska2030.hr/rs3/>

50 UN (2019) World economic situation and prospects report: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2019_BOOK-web.pdf

51 Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (2021), "Ministrica Tramišak na konferenciji 'Zeleni plan – prilika za energetski razvoj Hrvatske'": <https://razvoj.gov.hr/vijesti/ministrica-tramisak-na-konferenciji-zeleni-plan-prilika-za-energetski-razvoj-hrvatske/4544>.

Građanski prostor

NSG izvještava da se slobodu udruživanja, mirnog okupljanja i govora formalno poštuje i štiti, ali procedure često nisu jasne i ponekad ometaju organizacije u uživanju tih prava. Za osiguranje slobode udruživanja najpreče je pitanje novca i financija, ali birokratske i administrativne prepreke često sprečavaju organizacije u podnošenju molbi i dobivanju nužnog novca. Štoviše, NSG smatra da prioriteta lokalnih zajednica, koje su OCD ustanovili putem anketa i djelovanjem na terenu, nisu konzistentni i nacionalni donatori ih ne priznaju. Zbog toga ih prioriteta financiranja često ne uključuju. NSG poziva na duža razdoblja financiranja jer kratkoročni programi nepovoljno utječu na rad na zalaganju za određene vrijednosti i daljnje planiranje.

Što je najvažnije, i u skladu je s nalazima hrvatske organizacije civilnog društva „Gong” u izvještaju objavljenom u lipnju 2020., vlada još uvijek nije izradila strategiju za Savjet za razvoj civilnog društva. To je savjetodavno tijelo vlade

sa zadaćom praćenja i koordinacije s civilnim društvom, kao i sudjelovanja u planiranju i donošenju programā za projekte pomoći razvoju civilnog društva. Stoga nije izgledno da to postane tijelo koje korisno funkcionira.⁵² Uz to, i izvještaj i NSG osuđuju propust Ministarstva rada da postupi u skladu s kalendarskim rokovima oglašavanja poziva za prijedloge projekata, kao i kašnjenje ili suspendiranje postojećih poziva te nedostatak fleksibilnosti i transparentnosti ministarstva.⁵³

U odnosu na slobodu mirnog okupljanja, NSG izvještava da je često teško dobiti informacije o smjernicama za obavještanje javnih vlasti o javnim skupovima i aktivnostima. To ometa proces pribavljanja nužnih dozvola. K tome, mjere u vezi s Covidom-19, premda su njihovi ciljevi legitimni, bude zabrinutost glede njihove nepravične i nejednake primjene. NSG osuđuje nedostatak jasnih, objavljenih smjernica o uvjetima za javno okupljanje, premda su neki događaji i dalje bili dopušteni.

52 Gong (2020), Government Attacks on Civil Society in Croatia: https://www.gong.hr/media/uploads/government_attacks_on_civil_society_in_croatia_eng.pdf

53 Ibid.

Građanski dijalog o nacionalnim planovima oporavka i otpornosti

NSG osuđuje povijesno nisku razinu uključenosti civilnog društva i njegovih organizacija u procese odlučivanja. Premda postoji Savjet za razvoj civilnog društva,⁵⁴ delegati organizacija civilnog društva čine samo manjinu njegovog članstva. NSG izvještava da Savjet posljednjih mjeseci nije održavao redovne sastanke, unatoč pandemiji i razornom potresu. Što je najvažnije, vlada od svibnja 2020. nije imenovala nove predstavnike u Savjet.⁵⁵ To je omelo sudjelovanje OCDA u svim radnim grupama Savjeta za razvoj civilnog društva, uključujući one odgovorne za davanje mišljenja o Nacionalnom planu oporavka i otpornosti (NPOO). Stoga su predstavnici civilnog društva poslali otvoreno pismo kojim se poziva na imenovanje novih predstavnika javnih vlasti

u Savjetu. Pismo također osuđuje disfunkciju Savjeta te nesposobnost da glasa i donosi odluke. Najkrupnija je posljedica to što civilno društvo nije moglo izabrati predstavnike OCDA u vladine radne grupe za pripremu financijskog razdoblja 2021.-2027.

Uz to, NSG zaključuje da OCDi nisu bili adekvatno uključeni u razvoj NPOO. Vlada im je prikazala samo pregledni sažetak nacrtu plana, tako da predstavnici OCDA nisu mogli komentirati cjelinu sadržaja, za koji nisu pruženi detaljni opisi. Kada je vlada 13. 4. 2021. objavila svoj NPOO, OCDi su organizirali javne demonstracije i konferenciju za medije kako bi još jednom osudili nepravilni postupak i potpun nedostatak javnog savjetovanja i sudjelovanja.

54 Republika Hrvatska, Savjet za razvoj civilnoga društva. Website: <https://udruga.gov.hr/savjet-za-razvoj-civilnoga-drustva/120>

55 Otvoreno pismo „Imenujte predstavnike tijela javne vlasti u Savjet“: <https://www.gong.hr/hr/aktivni-gradani/civilno-drustvo/imenujte-predstavnik-tijela-javne-vlasti-u-savjet/>

ODGOVORNI UREDNIK

Mikael Leyi

AUTORI:

Beatrice di Padua

KOORDINACIJA PUBLIKACIJE:

Carlos Roldán Mejías, Giorgia Gusciglio, Martina Corti

PRIPREMA TEKSTA:

Sebastian Moffett

PRIJEVOD S ENGLESKOGA

Srđan Dvornik (Riječ i savjet / Word of Advice)

GRAFIČKI DIZAJN:

Maximilian Fischer

UZ DOPRINOS:

Centar za mirovne studije (Centre for Peace Studies)

solidar

Ova publikacija proizvedena je uz finansijsku potporu Europske unije. Informacije sadržane u ovoj publikaciji ne moraju odražavati stav ili mnijenje Europske komisije.

SOLIDAR

Avenue des Arts, 50
1000 Brussels - Belgium
+32 2 500 10 20
www.solidar.org
@SOLIDAR_EU